Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sen. zn. 29 NSČR 16/2010, ECLI:CZ:NS:2010:29.NSČR.16.2010.1

Číslo: 79/2011

Právní věta:

Skutečnost, že insolvenční soud oddlužení (nesprávně) povolil, ačkoliv návrh na povolení oddlužení (a jeho povinné přílohy) neobsahoval náležitosti vyžadované insolvenčním zákonem, znamená jen to, že otázku případného neschválení oddlužení již nelze poměřovat "procesními" důsledky "stále" (z pohledu předepsaných náležitostí návrhu na povolení oddlužení a jeho příloh) neprojednatelného návrhu na povolení oddlužení. Určující je, zda absence těch údajů, jež měly být (při řádném splnění požadavků kladených na obsah návrhu na povolení oddlužení a jeho povinných příloh insolvenčním zákonem) k dispozici věřitelům a následně i insolvenčnímu soudu v procesu posouzení "věcné opodstatněnosti" oddlužení (v procesu schvalování povoleného oddlužení), bránila věřitelům a následně i insolvenčnímu soudu v kvalifikovaném posouzení "věcné opodstatněnosti" oddlužení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.10.2010

Spisová značka: 29 NSCR 16/2010

Číslo rozhodnutí: 79

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Oddlužení

Předpisy: § 104 IZ
§ 392 IZ
§ 395 IZ
§ 402 odst. 5 IZ
§ 405 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 22. 2. 2010 k odvolání dlužníka potvrdil usnesení ze dne 8. 12. 2009, jímž K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem neschválil oddlužení dlužníka (bod I. výroku), prohlásil na majetek dlužníka konkurs a určil, že konkurs bude projednáván jako „nepatrný“ (body II. a III. výroku).

Odvolací soud vyšel z toho, že:

1) Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 20. 7. 2009 zjistil úpadek dlužníka a povolil řešení úpadku oddlužením;

2) Usnesení ze dne 1. 9. 2009, jímž Krajský soud v Ústí nad Labem neschválil oddlužení dlužníka, prohlásil na jeho majetek konkurs a určil, že konkurs bude projednáván jako „nepatrný", Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 13. 11. 2009 zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. V důvodech rozhodnutí mimo jiné uvedl, že dlužník dosud (navzdory výzvě soudu prvního stupně ze dne 17. 6. 2009) nesplnil povinnost předložit řádný seznam majetku, včetně znaleckého odhadu obvyklé ceny jeho nemovitostí; teprve tehdy, nesplní-li dlužník shora uvedené ani přes dodatečnou výzvu, bude možno tuto okolnost hodnotit jako jeho ledabylý přístup k plnění povinností v insolvenčním řízení, jenž znemožňuje přípustnost oddlužení a v dané fázi řízení odůvodňuje neschválení povoleného oddlužení (§ 395 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona).

3) Usnesením ze dne 25. 11. 2009 Krajský soud v Ústí nad Labem vyzval dlužníka, aby do sedmi dnů od doručení usnesení (tj. do 7 dnů od data 30. 11. 2009) doplnil návrh na zahájení insolvenčního řízení o nový úplný seznam majetku, ve kterém povinně označí jednotlivě veškerý svůj majetek, tedy i nezabavitelný, včetně pohledávek. U pohledávek stručně uvede skutečnosti, na kterých se zakládají, a uvede jejich výši. Výslovně se dále vyjádří k jejich dobytnosti. U majetku, včetně pohledávek, u kterých probíhá soudní nebo jiné řízení, nebo ohledně nichž již bylo příslušným orgánem rozhodnuto, dlužník tato řízení (rozhodnutí) označí. U každé položky tohoto seznamu uvede údaj o době pořízení majetku, o jeho pořizovací ceně a odhad obvyklé ceny majetku ke dni pořízení seznamu. Předložený seznam musí dlužník podepsat a výslovně v něm uvést, že je úplný a správný. Dále dlužníku insolvenční soud uložil, aby v téže lhůtě doložil znalecký odhad obvyklé ceny jeho nemovitostí a listiny dokládající příjem jeho manželky;

4) V reakci na uvedenou výzvu dlužník předložil jen doklady o příjmu manželky, nenabídl znalecké ocenění nemovitostí a namísto seznamu majetku přeložil opětovně vyplněný formulář návrhu na povolení oddlužení. V něm neuvedl skutečnosti, na kterých se pohledávka dlužníka zakládá, ani se nevyjádřil k její dobytnosti, neidentifikoval (rozuměj neoznačil jednotlivě) movité věci, neuvedl údaj o době pořízení majetku ani odhad obvyklé ceny ke dni pořízení seznamu. Nedoložil ani ocenění nemovitostí znalcem a konečně nedoložil ani písemné prohlášení o správnosti a úplnosti (tohoto nového) seznamu.

Odkazuje na ustanovení § 104, § 392 odst. 2, § 395 odst. 1 písm. b) a § 405 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), odvolací soud uvedl, že dlužník byl ke splnění povinnosti k předložení řádného seznamu majetku opatřeného i znaleckým oceněním nemovitostí (tj. ke splnění povinnosti, jež se pojí již s podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na oddlužení) v období od června do listopadu 2009 opakovaně vyzýván, přičemž byl rovněž upozorněn na možné důsledky nesplnění „vytčených procesních povinností"; výhradu ohledně nepřiměřeně krátké lhůty ke splnění výše uvedené povinnosti tak shledal nedůvodnou. Současně zdůraznil, že „řádný seznam majetku dlužníka se znaleckým oceněním jeho nemovitostí má význam jak pro úsudek soudu o dostatečnosti dlužníkovy ekonomické nabídky dle § 395 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, tak i pro výběr způsobu oddlužení, jejž mají právo si zvolit (jako způsob ze svého pohledu nejvýhodnější) nezajištění věřitelé, popř. o něm rozhoduje insolvenční soud (§ 402 odst. 3 a 5 insolvenčního zákona), a k takovému rozhodování musejí mít k dispozici úplné a relevantní informace".

Jelikož dlužník shora popsané nedostatky návrhu na povolení oddlužení neodstranil, dospěl odvolací soud shodně se soudem prvního stupně k závěru, že jsou dány důvody pro neschválení oddlužení, jelikož v průběhu řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na

povolení oddlužení, které spočívají v nedbalém přístupu dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (§ 395 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona).

Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v ustanovení § 241a odst. 2 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, tj., že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Dovolatel zdůrazňuje, že 4. 12. 2009 doložil „vyplněný opětovný návrh na oddlužení", v němž mimo jiné uvedl, že do následujících pěti let bude splacena pohledávka „vůči" O. D. ve výši 440 104,377 Kč, dále popsal svůj majetek a uvedl jeho pořizovací cenu a jde-li o nemovitosti, uvedl svůj odhad jejich současné ceny. Připustil, že „nebyl dodán znalecký posudek ocenění nemovitosti", nicméně zdůraznil, že jej v termínu do 7 dnů od doručení výzvy soudu nebyl schopen zajistit. Současně zdůraznil, že v průběhu insolvenčního řízení soudu doložil seznam majetku, v němž identifikoval nemovitosti, uvedl movité věci včetně ocenění, pohledávky včetně identifikace a ostatní příjmy včetně výše, seznam závazků s uvedením jejich výše, seznam zaměstnanců, souhlas manželky s povolením oddlužení a tyto seznamy řádně podepsal a prohlásil o nich, že jsou správné a úplné. O pohledávce za O. D. uvedl, že tuto plně určil a doložil do insolvenčního spisu, včetně právního důvodu a skutečností, na nichž se zakládá, s tím, že jde o pohledávku plně dobytnou. Ve vztahu k povinnosti doložit obvyklou cenu nemovitosti znaleckým posudkem dále konstatoval, že výzva soudu prvního stupně ke splnění této povinnosti nebyla určitá, když z ní nebylo zřejmé, zda má cenu majetku (i nemovitostí) doložit svým odhadem nebo v případě nemovitostí znaleckým posudkem.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání dlužníka Nejvyšší soud shledává přípustným podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) a odst. 2 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř., nikoliv však důvodným.

Jelikož dovolatel co do dovolacích důvodů odkazuje na ustanovení § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že u dovolání, jehož přípustnost je založena podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., nemá dovolací důvod předvídaný ustanovením § 241a odst. 3 o. s. ř. k dispozici.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 104 insolvenčního zákona podá-li insolvenční návrh dlužník, je povinen k němu připojit

a) seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků (dále jen „seznam majetku"),

b) seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů (dále jen „seznam závazků"),

c) seznam svých zaměstnanců,

d) listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek (odstavec 1).

V seznamu majetku je dlužník povinen označit jednotlivě svůj majetek, včetně pohledávek. U pohledávek stručně uvede skutečnosti, na kterých se zakládají, a uvede jejich výši; výslovně se dále vyjádří k jejich dobytnosti. U majetku, včetně pohledávek, o kterých probíhá soudní nebo jiné řízení, nebo ohledně nichž již bylo příslušným orgánem rozhodnuto, dlužník tato řízení (rozhodnutí) označí (odstavec 2).

Podle ustanovení § 392 insolvenčního zákona k návrhu na povolení oddlužení musí dlužník připojit seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve předložil (odstavec 1 písm. a/). V seznamu majetku dlužník kromě náležitostí uvedených v § 104 odst. 2 u každé položky tohoto seznamu uvede údaj o době pořízení majetku, o jeho pořizovací ceně a odhad obvyklé ceny majetku ke dni pořízení seznamu. Nejde-li o nemovitosti nebo o majetek, který slouží k zajištění, ocenění znalcem se nevyžaduje (odstavec 2, věta první a druhá).

Podle ustanovení § 395 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

Podle ustanovení § 405 insolvenčního zákona insolvenční soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení; v případě uvedeném v § 402 odst. 5 tak rozhodne namísto rozhodnutí o způsobu oddlužení (odstavec 1). Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkova úpadku konkursem (odstavec 2).

Z výše citovaných ustanovení je nepochybné, že i v případě, kdy insolvenční soud rozhodne o povolení oddlužení, může následně, vyjdou-li v průběhu insolvenčního řízení najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, rozhodnout o neschválení oddlužení a o řešení dlužníkova úpadku konkursem. Současně není pochyb ani o tom, že jedním z důvodů, pro které může insolvenční soud zamítnout návrh na povolení oddlužení, popř. neschválit oddlužení, je i lehkomyslný a nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

K tomu Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29. 9. 2010, sen. zn. 29 NSČR 6/2008, jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu a na které v podrobnostech odkazuje, uzavřel, že pro řešení otázky, zda důvody obsažené v § 395 insolvenčního zákona mají být uplatněny (jen či již) při posouzení „přípustnosti“ oddlužení (pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení) nebo (až) při posouzení jeho „věcné opodstatněnosti“ (pro neschválení oddlužení), není určující časové hledisko, tedy to, že (jak se podává z dikce § 405 odst. 1 insolvenčního zákona) skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, vyšly najevo (až) v průběhu insolvenčního řízení (po povolení oddlužení). Podstatná je naopak kvalita posouzení zákonných kritérií v jednotlivých fázích oddlužení, tedy to, zda je v možnostech insolvenčního soudu příslušné skutečnosti prověřit (jejich existenci zjistit nebo vyloučit) v jednotlivých fázích oddlužení.

V poměrech projednávané věci je pak z obsahu spisu zřejmé, že dovolatel nedostál povinnostem určeným insolvenčním zákonem dlužníku v souvislosti s podáním návrhu na povolení oddlužení. Návrh na povolení oddlužení, který lze podat pouze na formuláři (§ 391 odst. 2 insolvenčního zákona), jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis (§ 23 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona), především neobsahuje jednotlivé označení majetku dlužníka, skutečnosti, na kterých se zakládá pohledávka dlužníka za třetí osobou, ani výslovné vyjádření dlužníka k její dobytnosti. U jednotlivých položek seznamu majetku pak dlužník neuvedl údaj o době jeho pořízení, ani odhad jeho

obvyklé ceny ke dni pořízení seznamu a v případě nemovitostí nedoložil jejich ocenění znalcem.

Přitom námitky co do nepřiměřeně krátké lhůty k doložení ocenění nemovitostí znalcem a (ne)určitosti výzvy k doložení takového ocenění shledává Nejvyšší soud zjevně nedůvodnými, když v době po rozhodnutí insolvenčního soudu o povolení oddlužení byl dlužník ke splnění této povinnosti opakovaně, srozumitelně, určitě a marně vyzýván; reálně tak měl dlužník k odstranění nedostatku znaleckého ocenění nemovitostí k dispozici lhůtu výrazně překračující limit sedmi dní (§ 393 odst. 1 insolvenčního zákona).

Jelikož výše uvedené nedostatky, které nebyly ani přes výzvu insolvenčního soudu (§ 393 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona) odstraněny (k tomu srov. dovolání, v němž samotný dovolatel tvrdí, že uvedl pořizovací cenu majetku, tj. nikoliv odhad obvyklé ceny majetku ke dni pořízení seznamu, včetně jeho vysvětlení, proč nedoložil ocenění nemovitostí znalcem, jakož i obsah „dokumentace“, ze které /bezdůvodně/ dovozoval, že vady návrhu na povolení oddlužení odstranil), byly důvodem pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení (§ 393 odst. 3 insolvenčního zákona, jakož i usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2004, sp. zn. KSUL 46 INS 346/2008, 1 VSPH 9/2008, uveřejněné pod číslem 60/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 60/2009“), Nejvyšší soud dále posuzoval, zda za stavu, kdy insolvenční soud (nesprávně) oddlužení povolil, mohly být důvodem pro následné neschválení oddlužení.

V této souvislosti Nejvyšší soud především zdůrazňuje, že se plně ztotožňuje s argumentací obsaženou v důvodech R 60/2009, se kterou je právní posouzení věci odvolacím soudem v souladu. Podle ní jsou náležitosti návrhu na povolení oddlužení a jeho povinné přílohy, včetně jejich náležitostí, v ustanoveních § 391 a § 392 insolvenčního zákona vymezeny tak, aby soudu poskytly dostatečný podklad pro rozhodnutí o tom, zda jsou dány podmínky pro povolení (schválení) oddlužení, a aby umožnily věřitelům (popř. soudu) kvalifikovaně posoudit, kterým ze způsobů stanovených v § 398 insolvenčního zákona má být oddlužení provedeno. Proto zákon určuje jako podmínku projednatelnosti návrhu na povolení oddlužení i předložení jeho řádných předepsaných příloh a s nesplněním tohoto požadavku přes výzvu soudu spojuje následek spočívající v odmítnutí návrhu.

Skutečnost, že insolvenční soud shora uvedeným způsobem nepostupoval a oddlužení (nesprávně) povolil, znamená jen to, že otázku případného neschválení oddlužení již nelze poměřovat „procesními“ důsledky „stále“ (z pohledu předepsaných náležitostí návrhu na povolení oddlužení a jeho příloh) neprojednatelného návrhu na povolení oddlužení. Určující je, zda absence těch údajů, jež měly být (při řádném splnění požadavků kladených na obsah návrhu na povolení oddlužení a jeho povinných příloh insolvenčním zákonem) k dispozici věřitelům a následně i insolvenčnímu soudu v procesu posouzení „věcné opodstatněnosti“ oddlužení (v procesu schvalování povoleného oddlužení), věřitelům a následně i insolvenčnímu soudu v kvalifikovaném posouzení „věcné opodstatněnosti“ oddlužení bránila.

Přitom Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že výše popsané nedostatky týkající se příloh návrhu na povolení oddlužení, a jdoucí k dlužníkově tíži, se – byť v důsledku nedůslednosti insolvenčního soudu při rozhodování o „přípustnosti“ oddlužení (o povolení oddlužení) – projevily v další fázi rozhodování o návrhu na povolení oddlužení (při schvalování povoleného oddlužení) způsobem, jenž v posouzení „věcné opodstatněnosti“ oddlužení bránil jak dlužníkovým věřitelům, tak insolvenčnímu soudu. S přihlédnutím k závěrům obsaženým ve výše označeném usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 6/2008 pak Nejvyšší soud uzavírá, že opakované marné pokusy insolvenčního soudu o to, aby mu dlužník předložil podklady nezbytné v procesu schvalování oddlužení, vskutku dokládají lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (§ 395 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona). Rozhodnutí soudů nižších stupňů jsou z pohledu výše podaného výkladu též v souladu s obecným právním principem „vigilantibus iura skripta sunt“ (bdělým náležejí práva).

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání jako nedůvodné podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.